

VNG
KENNISDAG

VNG
KENNISDAG

30 juni 2025

Congrescentrum 1931, Den Bosch

Academie

Fontys

DE
ONDERNEMENDE
REGIO

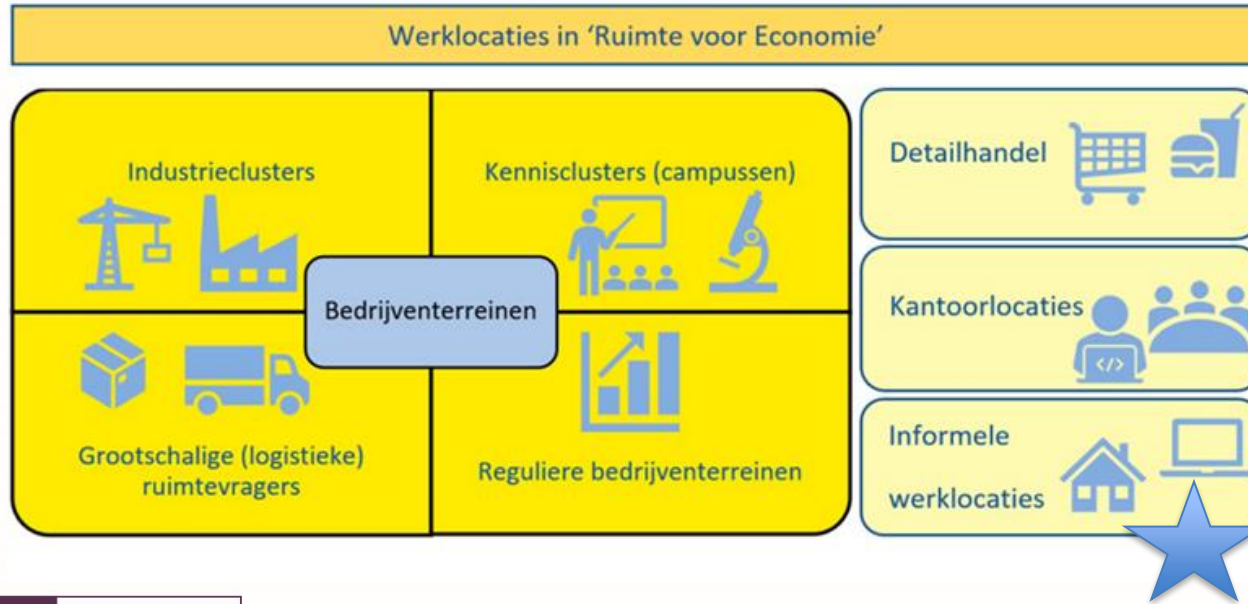
Regieorgaan
SIA

OPBOUW

1. Inspiratie
2. Ruimte voor werken. Hoezo?
3. Ruimte voor werken; aan de slag

Ruimte voor economie

Figuur 1: Focus op bedrijventerreinen, waaronder industriedclusters, campussen, grootschalige bedrijfsvestigingen en reguliere bedrijventerreinen met daarop met name mkb.

Meer ruimte voor werk: Den Haag zet in op stapelen van bedrijfsruimte

Economie

22 mei 2024 om 17:29 • Leestijd ca. 4 minuten • Team.Stadszaken.nl

The New Farm in Den Haag. Foto: Jan Jager / Stadszaken

Zo stuurt Amersfoort op ruimte voor werk met uniek 'omgevingsprogramma'

Economie

11 november 2024 om 15:28 • Leestijd ca. 10 minuten • [Lees hier](#)

De Nieuwe Stad, Amersfoort. Foto: Cyma-Netting Amersfoort

Gemeente Amsterdam

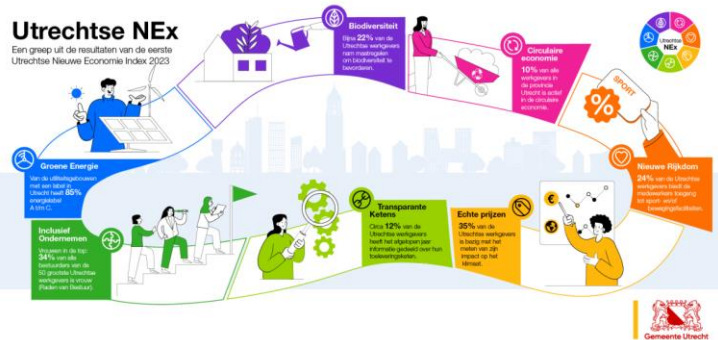

Monitor Bedrijfsruimte Amsterdam 2023

Bedrijvenstrategie 2020-2030: Amsterdam duurzaam productief

Utrechtse NEX

Een greep uit de resultaten van de eerste Utrechtse Nieuwe Economie Index 2023

VITAAL

ONTWIKKELAGENDA

RUIMTE VOOR WERK

GEMEENTE LEIDEN

- FEBRUARI 2024 -

Rotterdam: actieplan behoud maakindustrie

Belangrijkste doel is dat de maakindustrie haar plek kan behouden op binnenstedelijke bedrijventerreinen

× Gemeente
× Amsterdam

Leiden

Programma
Ruimte voor Economie

Werklandschappen van de Toekomst

Regieorgaan

PLATFORM31

kennis en netwerk voor stad en regio

Stedennetwerk

G40

provincie
Zuid-Holland

BCI
Global

Planbureau voor de Leefomgeving

AEBEL

stec groep

GROENBLAUWE
BEDRIJVENTERREINEN
HOE BETROKKEN PARTIJEN
DIT SAMEN KUNNEN AANPAKKEN
Samen Kiezen! Kennislijst, mei 2022
auteur: Trijntje Maas

Ruimtelijke implicaties
Water en Bodem sturend
in de stad

MOOI NL

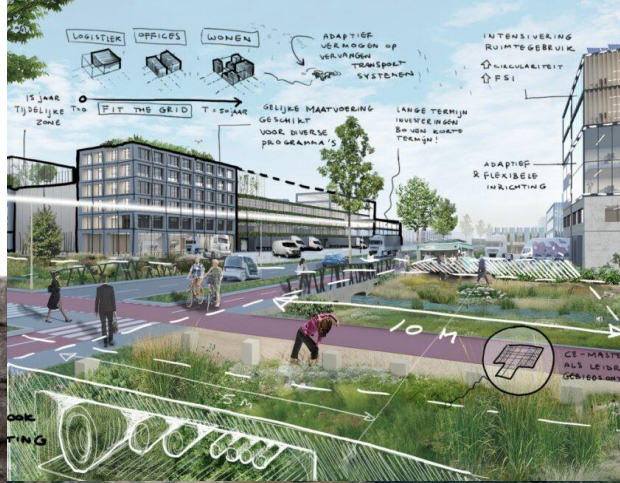
PVB
NEDERLAND

SKBN

kennisalliantie voor bedrijventerreinen en werklocatie

OPBOUW

2. Ruimte voor werken. Hoezo?

The background of the entire page is a photograph of a modern, multi-story building with large glass windows and balconies, situated over a body of water. The building is supported by several white pillars. In the background, other urban buildings are visible under a clear blue sky. The text 'VerDuS' is prominently displayed in white on a green rectangular background in the upper left. Below it, the subtitle 'Verbinden van Duurzame Steden' is written in a smaller font. A yellow rectangular box in the lower right contains the main title 'Ruimtelijke dynamiek in wonen en werken' and the subtitle 'Een synthese van onderzoek naar continuïteit en verandering', followed by the authors' names: Edwin Buitelaar, Cees-Jan Pen, and Martijn van den Hurk. The Fontys logo and 'DE ONDERNEMENDE REGIO' are located in the bottom left corner. The page is decorated with a light gray hexagonal pattern on the left and right sides, and a large, faint hexagonal shape in the center background.

VerDuS
Verbinden van Duurzame Steden

Ruimtelijke dynamiek in wonen en werken

Een synthese van onderzoek naar continuïteit en verandering

Edwin Buitelaar, Cees-Jan Pen, Martijn van den Hurk

Fontys

VAN DE LEZER

Van de lezer wil er vooral vóór de lezer zijn. Brieven, ingezonden opiniestukken, vragen, tips of ideeën? Neem contact op met Daphne Broers via vandeleezer@ed.nl of WhatsApp nummer 097000104894

Waar mensen wonen, moet je ook kunnen werken

Ruimtelijke ordening wordt een cruciale ministerspost in een nieuw kabinet. Ga er maar aan staan. Er is ruimte nodig voor de aanpak van de woningnood, ruimte voor de rivieren, ruimte voor natuurherstel, ruimte voor omvormingen in het landelijk gebied, ruimte voor de energietransitie. Ruimte voor werken dreigt het onderspit te delven met alle gevolgen van dien, stellen Cees-Jan Pen en Frank den Brok.

In het debat over de woningnood wordt vergeten dat de mensen voor wie we de gehoopte 1 miljoen woningen gaan bouwen, ook ergens moeten kunnen werken en liefst dichtbij. Wat heb je immers aan een woonstad als er geen plek is voor maak-, ambachtelijke, bouw-, logistieke, installatie- en zeker ook industriële bedrijven. Er moet plek zijn voor zowel praktische als kenniswerkers. Bedrijventerreinen lijken politiek alleen interessant als je er woningen kan bouwen.

Steeds vaker wordt geconstateerd dat woningbouw de werklocaties de stad uitdrukt. Er is weinig aandacht voor (betaalbare) bedrijfsruimte en woningbouw levert marktpartijen financieel veel meer op. Vanuit de markt hoeven we dus weinig initiatief te verwachten. We vergeten voor het gemak dat 30 procent van de werkgelegenheid en bedrijven is gevestigd op bedrijventerreinen. Terwijl ze maar 3 procent van het landoppervlak innemen. Over efficiënt ruimtegebruik gesproken. Deze terreinen bieden plek aan bedrijven die investeren in digitalisering (data-centra), energietransitie (overbelast energienet) en circulaire bedrijven die bezig zijn met reparatie, recycling en hergebruik. Zij hebben (milieu) ruimte nodig. Bedrijventerreinen zijn lang niet altijd mooi, maar ja, er

GASTSCHRIJVERS

Cees-Jan Pen, lector de Ondernemende Regio Fontys Hogescholen
Frank den Brok, wethouder economie en financiën gemeente Oss, voorzitter pijler economie & werk G40-stedennetwerk

meot soms ook gewerkt worden, zeker door circulaire bedrijven. Het Planbureau voor de Leefomgeving (2023) waarschuwt niet voor niets dat de circulaire economie dreigt vast te lopen door 'ruimtegebrek en onomkeerbare keuzes'. Demissionair minister Adriaansens heeft november 2023 met haar programma 'ruimte voor economie' nadrukkelijk aandacht gevraagd voor ruimte voor werken. Nederland wil haar welvaart en welzijn op langere termijn versterken. Dit betekent dat ook de beschikbare ruimte voor werken meezal moeten groeien. Wij omarmen de principes van duurzaam verstedelijken, zoveel mogelijk bouwen binnen de bestaande kom. Dit betekent dat we niet alleen (circulaire) bedrijventerreinen moeten beschermen, maar vooral bestaande bedrijventerreinen

veel beter, professioneler, duurzamer en intensiever moeten benutten.

Het anders en beter benutten van bestaande bedrijventerreinen vraagt om ingrepen in de fysieke ruimte van bestaande bedrijventerreinen met vaak een- tot tweelaagse bebouwing en veel onderbenutte ruimte. Waarom niet meer lagen bouwen? En waarom gaat er ook op bedrijventerreinen zoveel ruimte naar de auto van de werknemer, via vaak grote parkeerplaatsen? Dat kan slimmer. Dit verduurzamen kost geld en inzet wat er nu niet is. Uitzondering is de provincie Utrecht die met een regionaal investeringsfonds van 30 miljoen euro de komende jaren 85 hectare grond via herstructurering op bestaande werklocaties opnieuw geschikt maakt. Een ander voorbeeld is de Herstructureringsmaatschappij

▲ Helmond kreeg er vrij recent een distributiecentrum aan de Churchillaan bij (het witte blok midden op de foto). Er rechtsachter ligt bedrijventerrein BZOB.

Waarom gaat er op bedrijventerreinen zoveel ruimte naar de auto van de werknemer?

Overijssel die in bijna vijftien jaar tijd met een kapitaal van 7,5 miljoen euro van de provincie Overijssel, honderden hectare bedrijventerrein heeft opgeknappt.

Het Rijksprogramma ruimte voor economie doet (motie Amhaouch) een voorzichtige reservering van 9 miljoen euro voor enkele pilots (maximaal vier) om opgaven, oplossingen en ruimtelijke reserveringen te verkennen. In lijn met het advies 'elke regio telt' zou het ophogen van dit Rijksfonds naar 80 miljoen euro voor alle veertig Nederlandse regio's zorgen voor het versterken van de regionale welvaart en welzijn op langere termijn. Van provincies en gemeenten wordt een soortgelijke bijdrage van 80 miljoen verwacht onder de voorwaarde dat vanuit de markt de totale overheidsbijdrage wordt verdubbeld. De vermenigvuldigingsfactor van dit fonds is nog groter als je meteen andere opgaven meeneemt op het gebied van biodiversiteit, klimaatadaptatie en energietransitie. Dit is werken aan een sterke economie en meer toekomstbestendige bestaande bedrijventerreinen in heel het land.

Fontys

DE
ONDERNEMENDE
REGIO

Gemeenten focussen op woningbouw: 'Schokkend dat werklocaties en wijkeconomie over het hoofd worden gezien'

Behouden en creëren van bedrijfsruimte gaat niet vanzelf

Bedrijfsleven: 'Ruimte voor werk in vijf provincies onder druk'

In Noord dreigen veel maakbedrijven te verdwijnen door grootschalige woningbouw op bedrijventerreinen. Aan alle bestuurders in Amsterdam: dat kan beter!

Vooraf mkb lijdt onder recordlaagte leegstand: 'Laat dit een wake-up call zijn voor de coalitieonderhandelingen'

Rijksadviseur: Als we de havens volbouwen met woningen betalen we straks een hoge tol

Ruimte voor werken hoger op agenda

'Stop het vertrek van bedrijven uit de stad'

<https://www.nvm.nl/media/qh3nyhxf/nvm-business-bedrijfsruimtemarkt-rapport-2024.pdf>

Weinig aandacht erg?

- In aantrekkelijke stad wordt gewoond & gewerkt
- Vertrek, geen vestiging en rem op 'innovatie' MKB
- Leefbaarheid (kwetsbare) wijken en centra
- (sociale) mobiliteit (70.000 woningen vs....)
- Scheefwerken/juiste bedrijf op juiste plaats
- Ruimte voor faciliteren (circulaire) transitie's
- Duurzame verstedelijking
- Ruimte voor maken, stadsverzorgend etc
- Inkomen/werk/kennis

Instrumenten

- Functiemenging/werkgelegenheid per wijk
- Inbreiding & intensivering 'woonwijken'
- **Betaalbare** bedrijfshuisvesting
- Wijkaanpak: aandacht werk?
- Fondsvorming/BIZ: werkcoöperatie, opknappen BT
- Maatschappelijk vastgoed
- Narratief

OPBOUW

3. Ruimte voor werken. Aan de slag?

Inhaalslag beleid

- Beleidsactualisatie, actieplan, urgentiebrieven, programma's, nota's etc.
- Regionale afstemming en samenwerking
- Professionele ondernemersorganisaties
- Ontwikkelen narratief: free en productieve zones/wijken, circulaire en creatieve hubs, wijkprofielen, woonwerk/werkwoonlocaties

Van beleid naar.....

- Afbakening/definities
- Behoud/verduurzamen/herstruct. werklocaties
- Functiemix waar wel en niet
- Juiste bedrijf op de juiste plaats/schuifruimte
- Rol maatschappelijk vastgoed
- Accountmgm/ondernemerscommunicatie
- Haalbaarheid fondsvorming

Daden!

- VB/pilot gebieden/showcases
- Brede EZ programma's MKB/circulair/....
- BIZ/OMU/TOF/....
- Geen m2 minder/locatie-eisen/gebiedsprofiel

Daden?

- Beperkte € en fte
- Integraal in woorden: inhaalslag ruimte werk
- Ruimte voor circulair? Binnenstedelijk?
- Wat beweegt bedrijven?: maakbedrijf, stads-verzorgend en -gebonden, starters/groeiers, praktisch, klein, ambachten, bedrijfsverzamel

Daden?

- Naaiateliers, ijzerbewerkers, htsm rond zonnepanelen, huisartsen, repaircafe, sport
- Transformatie naar werken?
- Binnensteden en wijkcentra?
- Wat beweegt bedrijven?

Hoe krijgen we meer integrale
afweging van wonen en werken:

Betrekken raad?

Ruimte voor werken is teveel van EZ
Ondernemersparticipatie

Scan de QR code
voor alle naslag
van de VNG
Kennisdag

Samen leren voor een beter Nederland